

TEMA BROJA: USTAV I PRAVOSUĐE

Sukob političke volje i prava

OMER HADŽIOMEROVIĆ PORTPAROL I ZAMENIK PREDSEDNIKA DRUŠTVA SUDIJA SRBIJE

Po pravu ne može, a politička volja kaže: može i biće reizbor sudija. Čini mi se da političari precenjuju značaj političke volje

Uvaženi gosti i poštovane kolege,

Žao mi je što ovde nema više ljudi iz sveta politike. Oni koji su tu su po profesiji pravnici, advokati ili su radili u pravosuđu - ljudi koji razumeju probleme pravosuđa. Naša želja je bila da kao goste imamo i one ljudi za koje mi se čini da ne razumeju neke probleme u sudstvu i zbog toga iznose stavove koji su za nas neprihvatljivi. Zašto nisu došli? Verovatno imaju važnija posla. Predizborna kampanja je u toku i verovatno su procenili da prisustvo ovde ne bi bilo u funkciji te kampanje. Osećam potrebu da kažem da smo u pozivu gostima naznačili da na ovoj skupštini neće biti pozdravnih reči, već da će ona imati isključivo radni karakter. To smo učinili jer nas iskustvo uči da kada i dođu obično nam održe govore i nakon toga odu, ne saslušavši nas. Po pravilu, sa njima dođu i odu predstavnici najvećeg broja medija. Mi smo želeli da im ovog puta pomognemo da budu dobri političari. Političari moraju da znaju lepo da govore, ali da bi bili uspešni oni moraju da znaju pre svega dobro da slušaju. Čini mi se da do sada nisu ispoljili želju da nas salušaju, da čuju naše mišljenje o nekim važnim pitanjima koja se tiču pravosuđa. Naši stavovi možda nisu uvek ispravni, možda ne nude najbolja rešenja, ali mi imamo pravo na sopstveni stav kao i pravo da ga javno iznesemo, a oni, kao odgovorni političari, imaju obavezu da nas salušaju. Nažalost njih danas ovde nema.

Dve grupe pitanja su se otvorila nakon donošenja Ustava. Prva se odnosi na status sadašnjih sudija. Kako donošenje novog Ustava i predstojeće usklađivanje pravosudnih zakona sa njim utiču na njihov status? Druga grupa pitanja se odnosi na same pravosudne zakone. Zaključak sa naše prethodne konferencije, održane nakon objavlјivanja teksta predloga Ustava, bio je da ustavne garancije nezavisnosti sudstva nisu ni celovite ni dovoljno čvrste i da su u znatnoj meri spuštene na zakonski nivo. Ovakvo rešenje nije dobro u zemlji sa višedecenijskom nedemokratskom tradicijom i uticajem politike na sudstvo. Takvoj zemlji su potrebne šire i čvršće ustavne garancije nezavisnosti, jer ih onda nije moguće lako menjati. Nažalost, novim Ustavom one su u znatnoj meri spuštene na zakonski nivo. Ono što je posebno zabrinjavajuće je to što se zakoni koji uređuju pravosuđe donose po običnjoj proceduri. Dakle, odustalo se od ideje takozvanih organskih zakona, zakona koji se donose uz neki vid kvalifikovane većine. Teoretski gledano, moguće je da četvrtina narodnih poslanika plus jedan menjaju zakone o pravosuđu i da na bitno različit način uređuju i ona pitanja koja predstavljaju garancije sudske nezavisnosti i efikasnosti sudskog sistema.

Kakav je status sudija posle donošenja novog Ustava? Pri odgovoru na ovo pitanje treba imati u vidu tri stvari: 1) status sudija po starom Ustavu; 2) kako ga uređuje novi Ustav; 3) činjenicu da postoji kontinuitet između ova dva ustava, da je novi Ustav donet na način i po proceduri koju predviđa stari.

Stari Ustav je predviđao stalnost sudske funkcije. Novi Ustav, takođe, predviđa stalnost sudske funkcije, uz izuzetak koji se odnosi na lica koja će se ubuduće prvi put birati za sudije i koja će se birati na period od tri godine. Odredbom člana 148 novog Ustava je propisano iz kojih razloga sudiji može da prestane sudska funkcija. Mimo njegove volje to je moguće samo kada nastupe unapred predviđeni uslovi ili razlozi za prestanak, odnosno razrešenje sudija.

Od kakvog je uticaja organizacija i nadležnost sudova na statusa sudija? Da se podsetimo šta kaže Ustav. U članu 143 Ustava je propisano da se organizacija i nadležnost sudova uređuje zakonom. Dakle, uređenje organizacije i nadležnosti sudova je prepuštena zakonima, a Ustav jedino određuje da u organizaciji sudova mora da postoji Vrhovni kasacioni sud. Sam naziv Vrhovnog kasacionog suda na neki način određuje i njegovu buduću nadležnost, sud vanrednih pravnih lekova. Član 150 Ustava određuje gde sudija vrši svoju funkciju. Sudija vrši funkciju u sudu za koji je izabran. U slučaju ukidanja suda ili pretežnog dela njegove nadležnosti sudija izuzetno može bez svoje saglasnosti biti trajno premešten ili upućen u drugi sud, u skladu sa zakonom. Dakle, ukidanje suda ili znatnog dela nadležnosti ne znači i gubitak sudske funkcije.

Kako ovo pitanje uređuje Ustavni zakon? U pogledu organizacije i nadležnosti sudova član 5 stav 2 Ustavnog zakona, propisuje rokove u kojima će Narodna skupština uskladiti sa Ustavom zakone koji se odnose na primenu odredaba Ustava na sudove, pa između ostalog i na njihovu organizaciju i nadležnost, i određuje da će to učiniti u toku drugog zasedanja nakon izbora Vlade. Članom 6 stav 1

Ustavnog zakona je propisano da sada postojeći sudovi nastavljaju da rade do trenutka kada se ti zakoni usklade sa Ustavom. Kako će izgledati organizacija i nadležnost sudova posle usklađivanja zakona sa Ustavom? Mi to sada ne znamo, ali načelno gledano postoje tri mogućnosti.

Prva mogućnost je da postojeći sudovi nastave sa radom. U tom slučaju sudije nastavljaju sa radom u tim sudovima, zato što je sudska funkcija stalna (čl.101 st.1 starog Ustava i čl.146 st.1 novog Ustava) i zato što sudija ima pravo da vrši funkciju u суду за koji je izabran (čl.150 st.1 novog Ustava), kao što smo prethodno rekli.

Druga moguća situacija je da se postojeći sudovi ukinu ili da izgube pretežni deo svoje nadležnosti i da se osnuju neki novi sudovi. U ovom slučaju, u skladu sa članom 150. stav 2. novog Ustava, Visoki savet sudstva vrši premeštaj sudija iz sudova koji se ukidaju u novoosnovane sudove.

Treća situacija, da postojeći sudovi nastave sa radom, a da se pored njih formiraju i novi sudovi. U ovom slučaju sudije nastavljaju da vrše svoju funkciju u sudovima u kojima se nalaze i koji nastavljaju sa radom, a za novoformirane sudove se vrši izbor sudija. Za te sudove, u skladu sa čl. 147 Ustava , izbor vrši ili Visoki savet pravosuđa (ukoliko bira kandidate koji su već na sudske funkcijama) ili Narodna skupština na predlog Visokog saveta pravosuđa (među onim kandidatima koji nisu na sudske funkcije i koji se biraju na period od tri godine).

Da bi sadašnje sudije mogle da budu ponovo birane (reizabrane) uslov je da im prethodno prestane sudska funkcija. Ko što vidimo samim činom donošenja novog Ustava i bilo kojim rešenjem u pravosudnim zakonima u pogledu organizacije i nadležnosti sudova, sudijama ne prestaje sudska funkcija. Podsetiću još jedanputa iz kojih razloga: načelo starosti sudske funkcije nije prekinuto, ono postoji i u starom i u novom Ustavu; postoji ustavno-pravni kontinuitet između starog i novog Ustava; i ukidanjem suda ne prestaje sudska funkcija.

Sada dolazimo na famozni član 7. Ustavnog zakona , koji je kod nekih izazvao dileme vezano za pitanje reizbora sadašnjih sudija, verovatno zbog toga što govori o «izboru» sudija i predsednika sudova. Član 7 st. 1 Ustavnog zakona propisuje da će se izbor predsednika Vrhovnog kasacionog suda i prvi izbor sudija Vrhovnog kasacionog suda izvršiti najkasnije u roku od 90 dana od dana konstituisanja Visokog saveta sudstva, a stav 2 istog člana da će se izbor sudija i predsednika ostalih sudova izvršiti najkasnije u roku od jedne godine od dana konstituisanja Visokog saveta sudstva. Upotrebljavaju se izrazi «prvi izbor» i «izbor» i to je ono što unosi zabunu. Kako tumačiti ove izraze? Pri odgovoru na ovo pitanje moramo imati u vidu da je Ustavni zakon tehnički zakon. Njime se ne uređuju trajno društveni odnosi već samo prelazni period između starog i novog Ustava i on ne može da uredi neke odnose drugačije nego što ih sam Ustav uređuje. Kao što smo videli, Ustav ne dozvoljava prekid sudske funkcije sadašnjim sudijama (kao preduslov za njihov ponovni izbor - reizbor). U skladu sa tim, izraz «izbor» predsednika sudova i sudija se ne može tumačiti kao reizbor postojećih sudija već jedino u smislu popunjavanja sudske mesta u nekoj budućoj organizaciji sudova, a ta mesta će se popunjavati na jedan od ona tri napred opisana načina. Izraz «prvi izbor» za sudije Vrhovnog kasacionog suda jedino možemo tumačiti tako da je zakonodavac htio da kaže da je taj sud zapravo novi sud i da se u njega prvi put biraju sudije. Ukoliko taj sud zaista (a ne samo po nazivu) bude novi sud u njega će sudije izabrati ili Visoki savet sudstva, ako su kandidati sudije, ili Narodna skupština, ukoliko kandidati nisu sudije. No, bez obzira na to, sadašnjim sudijama, pa ni sudijama Vrhovnog suda Srbije, ne prestaje sudska funkcija.

Sada ću malo izaći iz sfere prava i dati sebi slobodu da komentarišem ono što radi politika. Kao što smo videli, pravni osnov za razrešenje sudija ne postoji. Međutim, čini mi se da politička volja postoji, i to parlamentarnih stranaka, dakle, onih koje su donosile Ustav i Ustavni zakon. Kako pre donošenja Ustava, tako i tokom njegovog usvajanja, političari su govorili «biće reizbor svih sudija» i to su koristili kao jednu od «šargarepa» za motivaciju birača da izađu na referendum. Onda smo dobili Ustav i Ustavni zakon i vidimo da u njima nema pravnog osnova za reizbor sudija. Postavlja se pitanje da li su političari odustali od svoje namere ili su se jednostavno još jednom pokazali nesposobnim da svoju političku volju pretoče u zakon. Čini mi se da je u pitanju ovo drugo. Sudeći po njihovim izjavama, nisu odustali od namere da izvrše reizbor sudija iako za to nema pravnog osnova. Dakle, imamo sukob političke volje i prava. Po pravu ne može, a politička volja kaže: može i biće reizbor sudija. Čini mi se da političari precenjuju značaj političke volje. Vrlo je lepo kada se političari, a pogotovo parlamentarne stranke, slože oko nekih pitanja. To je sreća za ovu zemlju. Ali, ta politička volja mora biti u granicama zakona, ona je ograničena pravom, jer se u protivnom pretvara u političku samovolju, a kada postoji samovolja, kada bilo čija volja nije ograničena pravom, onda je to, kao što je rekao Motirskije, korak od tiranije. Ako ne bude poštovala pravo, politička volja će postati politička samovolja. Da podsetim, član 1. novog Ustava kaže da je Republika Srbija država zasnovana na vladavini prava. Da li je Srbija država zasnovana na vladavini prava i da li će Srbija biti država zanovana na vladavini prava zavisi od toga da li će političari, i pored toga što ne postoji pravni osnov za to, sprovesti svoju političku volju.

Činjenica da ne postoji pravni osnov za reizbor sudija ne znači da problemi u kadrovskoj strukturi sudstva, na koje ukazuju političari, ne postoje. Oni zaista postoje. Tačno je da među nama sudijama ima i nestručnih i nesavesnih i nepoštenih i onih koji zaboravljaju da nezavisnost u radu predstavlja njihovu obavezu, a ne privilegiju. Međutim, pitanje je: da li reizbor, čak i kada bi bio pravno moguć, predstavlja

rešenje za te probleme? Pokušaću da pokažem da, ne samo da nema pravnog osnova, već nema ni dušvenog opravdanja da se vrši reizbor sudija, jer i kada bi i bio pravno moguć on nije rešenje za probleme koje imamo. Kao glavni argument u prilog teze da je reizbor sudije neophodan, političari ističu da većinu sudija čine pošteni i savesni ljudi, koji stručno obavljaju svoju dužnost, a da samo jedan manji broj nije takav i da je reizbor prilika da se oni odstrane iz sudstva. Ako analiziramo ovaj argument, videćemo da je reizbor za koji se zalažu političari u stvari dugo ime za razrešenje jednog broja sudija. Upravo ova činjenica, da se reizborom ustvari želi postići razrešenje jednog broja sudija (tako što neće biti reizabrane), mimo Ustavom i zakonom propisane procedure, pokazuje da je problem sistemске prirode. Razlog iz koga sudije koje ne zaslužuju da to budu do sada nisu udaljene iz sudstva ne leži u tome što ne postoji pravni osnov za to (i do sada je to bio osnov za razrešenje) već u činjenici da postojeći sudski sistem nije u stanju da ih «prepozna». Sudije, takve kave su, prvenstveno su «proizvod» postojećeg sudskog sistema, a tek kasnije postaju jedan od uzroka stanja u kome se on nalazi. Dakle, problemi u sudstvu, pa i u pogledu njegove kadrovske strukture, su više sistemске nego personalne prirode. Zbog toga i njihovo rešavanje zahteva prvenstveno sistemске promene. Jedino stvarno i trajno rešenje predstavlja korenita izmena postojećeg sudskog sistema, promena načina izbora, koji neće dozvoliti da nestručni, nesavesni i nepošteni postanu sudije, uspostavljanje sistema redovnog periodičnog ocenjivanja rada svih sudija (koga sada nema) i sistema disciplinske odgovornosti (koga sad nema), koji će na pouzdan i objektivan način utvrditi koje sudije nestručno i nesavesno obavljaju svoju dužnost i po tom osnovu treba da budu razrešene. Reizbor sudija, bez promene sudskog sistema, ne bi rešio probleme vezane za njihovu sručnost, savesnost i nezavisnost.

Nivo stručnosti sudijskog kadra, a možemo se složiti da on sada nije zadovoljavajući, zavisi od sistema izbora sudija, sistema njihove obuke, sistema odgovornosti za kvalitet rada i od njihove motivacije. Postojeći sudski sistem ne garantuje najboljim kandidatima pristup sudijskim funkcijama. Iako je postignut znatan napredak u odnosu na prethodna vremena, mi još uvek nemamo jasne i precizne kriterijume i merila, niti transparentan postupak za izbor sudija. Ne postoji ni redovno periodično ocenjivanje kvaliteta rada sudija. Njihov rad se jedino procenjuje u postupku za razrešenje ili za napredovanje u viši sud, tako da se kvalitet rada najvećeg broja sudija (koji ne rade tako loše da bi bili razrešeni, niti konkurišu za napredovanje) nikada ne procenjuje. Ne postoji sistem koji će sudije motivisati da rade kvalitetnije. Prema sudijama se najčešće upotrebljava "batina" (preti im se razrešenjem), a nema "šargarepe". Sistem obuke sudija je tek nedavno dobio svoj pravni okvir.

Naš sistem ne poznaje disciplinsku odgovornost sudija koji bi trebalo da doprinese poboljšanju savesnosti njihovog rada. Zbog toga imamo situacije kada se stranke obraćaju predsedniku suda sa pritužbom na rad sudije, da se to najčešće završava samo na informisanju predsednika suda. Naime, propusti sudija su najčešće takvi da ne predstavljaju razlog za pokretanje postupka za razrešenje, a kako ne postoji sistem disciplinske odgovornosti sudija, to predsednici sudova nemaju mehanizme da reaguju na takve pojave i traže njihovo sankcionisanje.

Za slučajeve korupcije u pravosuđu nema opravdanja, ali je činjenica da je i sam sudski sistem porozan na korupciju. Na pojavu korupcije se reaguje represivnim merama, a za trajno rešenje ovog problema neophodno je preduzeti i čitav niz preventivnih mera. Iz ovih razloga problem korupcije kod nas nije samo personalne već i sistemске prirode.

Pitanje nezavisnosti sudske vlasti je u stvari pitanje postojanja garancija sudijske nezavisnosti. O njima će biti reči nešto kasnije. Sada bih želeo da napomenem da je i pitanje lustracije zapravo pitanje nezavisnosti sudija. Pojedine sudije su svoju sudijsku funkciju dobровoljno stavili u službu političkih struktura. Ovako shvaćen problem lustracije nije samo problem pravosuđa već čitavog društva. Za njegovo rešenje je neophodan društveni konsenzus o tome šta su vrednosti ovog društva. Lustracija je pre svega moralno pitanje, a tek onda pravno. Mi, kao društvo, još uvek nismo raščistili sa nekim moralnim pitanjima.

Rešavajući ove sistemске probleme doći ćemo i do dobrog sudijskog kadra. Reizbor sudija u postojećem sudskom sistemu će samo generisati nove probleme. Dovoljno je da se podsetimo kako je izgledao reizbor predsednika sudova. Predsednici sudova imaju zakonom ograničeni mandat i svake četiri godine idu na reizbor. Posle 5.oktobra 2000. godine, zamenjeni su svi predsednici sudova. Kada im je istekao mandat, a u međuvremenu je izabrana nova Vlada, zamenjeni su novi predsednici sudova. Ovo pokazuje da sami političari predsednike sudova tretiraju kao predsednike onih koji su bili na vlasti i ovih koji su sada na vlasti, a budući predsednici sudova će biti verovatno tretirani kao predsednici onih političkih struktura koji će tada biti na vlasti. Postoji opasnost da i sudije tako budu tretirane. Potrebno je izgraditi sistem koji će garantovati da sudije budu tretirane kao sudije svih građana, a ne određenih političkih struktura.

Želim da ponovim još jedanput da su sudije svesne da postoje problemi među njima, ali da je za njihovo rešavanje potrebno sistematično i sistemski menjati čitav sudski sistem. Sudije su vrh ledenog brega. Oni su proizvod sudskog sistema. Teza o potrebi za reizborom svih sudija nailazi na pogodno tlo u javnosti. Ovo zbog toga što naš sudski sistem zaista nije zadovoljavajući, a građani u liku sudije

prepoznavaju čitav sudski sistem i sve njegove slabosti pripisuju samim sudijama. Čini mi se da političari pothranjuju ovakvo uverenje građana i kao rešenje za probleme u sudstvu nude reizbor (promenu sudije). Ovo je linija manjeg otpora. Citiraču jedan aforizam Duška Radovića koji glasi otrilike ovako: "U jednom preduzeću je usvojen pravilnik za dodelu stanova. Sve što je moglo preko noći je ostalo u drugom stanju. Daju se bodovi i za školsku spremu, ali ništa ne može da se nauči za jednu noć". Utisak je da naši političari pokušavaju da skupe političke poene za jednu noć i da ne rade ono što bi trebalo da rade, da se sistemski bave problemom, da otkrivaju prave uzroke problema i da ih sistemski rešavaju.

Kao što sam rekao na početku, druga grupa pitanja koja su se otvorila nakon donošenja novog Ustava su pitanja vezana za usklađivanje zakona o pravosuđu sa novim ustavom. Za ovu priliku izdvojiću četiri pitanja: Visoki stavet sudstva, izbor sudija i predsednika sudova, premeštaj sudija i razrešenje sudija.

Ustavno rešenje da sve izborne članove Visokog saveta sudstva pa i sudije bira Narodna skupština je u direktnoj suprotnosti sa međunarodnim standardima. Nažalost, ovakvo ustavno rešenje se ne može promeniti, ali je u zakone koji će urediti pitanje Visokog saveta sudstva moguće ugraditi neke od međunarodnih standarda. Visoki savet sudstva, kao telo koje treba da garantuje nezavisnost sudija, samo mora da bude nezavisno. Kako Ustav ne pruža sve garancije za to, one moraju naći svoje mesto u zakonu. Kada sudija napreduje u svojoj karijeri iz nižeg u viši sud, ključna reč je stručnost. Da bi neki sudija bio izabran u Visoki savet sudstva, ključna reč je poverenje. Poverenje koje on ima od svojih kolega da će štititi njihovu nezavisnost, a ne poverenje političara. Zbog toga je potrebno zakonom predvideti da Narodna skupština u Visokom savetu sudstva može izabrati samo onog sudiju koga su predložile njegove kolege. U Visokom savetu sudstva neophodno je obezbediti zastupljenost sudija svih vrsta i stepena sudova. Posebno značajno pitanje je i pitanje razloga i postupka za prestanak svojstva člana Visokog saveta sudstva, kao i pitanje ko donosi odluku o tome. Jako loše rešenje bi tilo ukoliko bi npr. sama Narodna skupština odlučivala i o razrešenju članova Visokog saveta sudstva iz reda sudija. Pored pravnog okvira koji treba da garantuje nezavisnost Visokog saveta sudstva neophodno je obezbediti i stvarne uslove za njegov rad. Podsetiću vas da je Visoki savet pravosuđa koji sada imamo, počeo sa radom 1.januara 2002.godine, a da su političari nekako zaboravili da u budžetu predvide sredstva za njegov rad sve do 2004.godine. On ni danas nema svoje prostorije, sekretarijat koji bi obavljao stručne poslove za njega, niti je do danas rešen status njegovih članova u smislu stvaranja uslova da se posvete poslovima u tom telu (pored poslova u Visokom savetu pravosuđa u punom obimu obavljuju i svoje redovne poslove).

Kada govorimo o pitanju izbora sudija ključno pitanje jeste pitanje kriterijuma i merila na osnovu kojih se to čini. Ustav čak ni okvirno ne određuje te kriterijume već to pitanje u celosti prepušta zakonskom uređenju. Zbog toga je vrlo važno utvrditi ne samo kriterijume na osnovu kojih će se sudije birati, već i jasno merila tih kriterijuma. Postupak predlaganja kandidata i izbora sudija mora biti transparentan, što do sada nije bio slučaj. Mora se obezbediti zaštita prava kandidata koji učestvuju u postupku izbora. Posebno značajno je pitanje karaktera predloga koji Visoki savet sudstva daje Skupštini za izbor sudija i predsednika sudova tj. u kojoj meri ovaj predlog obavezuje Skupštinu. Podsetiću vas da, po sada važećem zakonu, ukoliko Skupština ne prihvati njegov predlog, Visoki savet pravosuđa je u obavezi da predloži drugog kandidata, što Skupštini praktično daje mogućnost da eliminiše nekog od kandidata. U Bugarskoj je ovo pitanje uređeno na sasvim drugačiji način. Predsednik države, koji imenuje sudije na predlog Visokog saveta sudstva, može da odbije predlog za imenovanje samo jedanputa. U koliko Visoki savet sudstva ponovi isti predlog, on je u obavezi da tog kandidata imenuje za sudiju.

Pitanje koje može postati vrlo aktuelno, jer je očigledno da ćemo dobiti novu mrežu sudova, je i pitanje raspoređivanja sudija u slučaju ukidanja suda ili gubitka znatnog dela njegove nadležnosti. Ustav je ovo pitanje uredio na nepotpun način, jer je propisao samo da će sudija, u slučaju ukidanja suda ili gubitka znatnog dela nadležnosti, biti raspoređen u drugi sud. Dakle teoretski je moguće da u slučaju ukidanja Vrhovnog suda Srbije sudija tog suda bude raspoređen u neki Opštinski sud. Zakonom je potrebno predvideti ograničenje u tom pogledu i propisati da sudija može biti raspoređen samo u sud koji je preuzeo njegovu nadležnost ili drugi sud odgovarajućeg stepena i ranga. Značajno će biti i pitanje kriterijuma kojima će se vršiti raspoređivanje sudija u slučaju smanjenja znatnog dela nadležnosti suda u kome se nalazi. Naime, u tom slučaju jedan broj sudija će ostati u sudu u kome se nalazi, a jedan broj će biti premeštan u drugi sud. Neophodno je jasno propisati kriterijume po kojima će se to činiti.

Neka rešenja u Ustavu se mogu oceniti kao dobra, neka kao loša. Pitanje razrešenja sudija se može oceniti kao najslabije rešenje u Ustavu. Ovo pitanje Ustav u celosti prepušta zakonskoj regulativi. On čak ni u osnovama ne određuje koji su to razlozi za razrešenje sudija. Ovakvo rešenje je posebno opasno za nezavisnost sudija ako se ima u vidu da se zakoni u pravosuđu donose prostom većinom prisustvih narodnih poslanika, pa imajući u vidu dosadašnju zakonodavnu aktivnost možemo očekivati da će sa svakom promenom političkih snaga u Skupštini biti menjani i razlozi za razrešenje sudija. Zakonom je potrebno utvrditi da se razlozi za razrešenje sudija mogu temeljiti samo na pitanjima njihove stručnosti i savesnosti u obavljanju sudske funkcije, kao i obezbediti mehanizme za zaštitu njihovih prava u tom postupku. Značajno je i pitanje ko će biti ovlašćen da pokreće postupak za razrešenje sudija. Podsetiću da je Ustavni sud proglašio neustavnom odredbu Zakona o sudijama kojom je ministar pravde bio

ovlašćen da pokreće postupak za razrešenje sudija, ali da je kasnijim izmenama ovog zakona to ovlašćenje vraćeno ministru pravde.

Kao zaključak bih mogao da navedem da ne postoji pravni osnov za reizbor sudija, da ne postoji ni društveno opravdanje da se to čini, jer se time ne rešavaju suštinski problemi sudstva, kao i da u predstojećoj zakonodavnoj aktivnosti zakoni koji uređuju pravosude moraju biti usklađeni sa međunarodnim standardima i pružiti čvrste garancije za nezavisnost sudstva.

1 Član 101 st.1 starog Ustava: «Sudijska funkcija je stalna.»

2 Član 146 (novog) Ustava: (1) Sudijska funkcija je stalna. (2) Izuzetno, lice koje se prvi put bira za sudiju bira se na tri godine.

3 Član 148 Ustava: (1) Sudiji prestaje sudijska funkcija na njegov zahtev, nastupanjem zakonom propisanih uslova ili razrešenjem iz zakonom predviđenih razloga, kao i ako ne bude izabran na stalnu funkciju.

4 Član 143 Ustava: (2) Osnivanje, organizacija, nadležnost, uređenje i sastav sudova uređuju se zakonom. (4) Vrhovni kasacioni sud je najviši sud u Republici Srbiji.

5 Član 150 Ustava: (1) Sudija ima pravo da vrši sudijsku funkciju u sudu za koji je izabran i samo uz svoju saglasnost može biti premešten ili upućen u drugi sud. (2) U slučaju ukidanja suda ili pretežnog dela nadležnosti suda za koji je izabran, sudija izuzetno može bez svoje saglasnosti biti trajno premešten ili upućen u drugi sud, u skladu sa zakonom.

6 Član 5 Ustavnog zakona: (2) U toku drugog zasedanja nakon izbora Vlade, Narodna skupština će uskladiti sa Ustavom zakone koji se odnose na primenu odredaba Ustava na sudove i javna tužilaštva, i to: zakone kojima se uređuju organizacija i nadležnost sudova, izbor i prestanak funkcije predsednika sudova i sudija, Visoki savet sudstva, organizacija i nadležnost javnih tužilaštava, izbor i prestanak funkcije javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca i Državno veće tužilaca.

7 Član 6 Ustavnog zakona: (1) Sudovi i javna tužilaštva nastavljaju sa radom do usklađivanja sa Ustavom propisa kojima su uređeni njihovi organizacija i nadležnost, kao i položaj sudija, javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

8 Član 147 Ustava: (1) Narodna skupština, na predlog Visokog saveta sudstva, bira za sudiju lice koje se prvi put bira na sudijsku funkciju. (2) Mandat sudiji koji je prvi put izabran na sudijsku funkciju traje tri godine. (3) Visoki savet sudstva, u skladu sa zakonom, bira sudije za trajno obavljanje sudijske funkcije, u istom ili drugom sudu. (4) Visoki savet sudstva odlučuje i o izboru sudija koji su na stalnoj sudijskoj funkciji u drugi ili viši sud.

9 Član 7 Ustavnog zakona: (1) Izbor predsednika Vrhovnog kasacionog suda i prvi izbor sudija Vrhovnog kasacionog suda izvršiće se najkasnije u roku od 90 dana od dana konstituisanja Visokog saveta sudstva. (2) Izbor sudija i predsednika ostalih sudova izvršiće se najkasnije u roku od jedne godine od dana konstituisanja Visokog saveta sudstva.